ប្រវត្តិឧត្តមសិក្សាកម្ពុជាពីឆ្នាំ១៩៤៦ ដល់ឆ្នាំ១៩៦៧

(History of Cambodian Higher Education From 1946 to 1967)

ដោយ ៖ **បណ្ឌិត សុខ ស៊ីណា**

មន្ត្រីស្រាវជ្រាវនៃនាយកដ្ឋានប្រវត្តិវិទ្យានិងវិទ្យាសាស្ត្រនយោបាយ

វិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រនិងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម នៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

សេចក្តីផ្តើម

ការអប់រំតាមបែបប្រពៃណីត្រូវបានធ្វើឡើងនៅតាមទីវត្តអារាម ដោយមានព្រះសង្ឃជាអ្នកបង្រៀន។ ការអប់រំនាសម័យកាលនោះ ការសិក្សាបានផ្តោតលើការសរសេរ ឬអធិប្បាយទាក់ទងទៅនឹងអត្ថបទសាសនាជាដើម។ តាមរយៈការសិក្សាបែបប្រពៃណីនេះអាចធ្វើឱ្យក្មេងខ្មែរចេះអាន និង សរសេរ។ តែទោះជាយ៉ាងនេះក៏ដោយ ការអប់រំនៅសម័យនោះក៏មានលក្ខណៈសមស្របទៅនឹងស្ថានភាពសង្គមនាពេលនោះផងដែរ។ផ្អែកតាមសភាពជាក់ស្តែងដូចបានរៀបរាប់ខាងលើនេះហើយ ទើបជនជាតិខ្មែរតែងតែផ្តល់តម្លៃថាទីវត្តអារាមជាបណ្តុំនៃការបណ្តុះបណ្តាលធនធានមនុស្ស ជាកន្លែងផ្ទុកនូវវប្បធម៌ ប្រពៃណី និង អរិយធម៌របស់ខ្មែរ។

១. ប្រព័ន្ធអប់រំនៅប្រទេសកម្ពុជា

នៅក្នុងប្រទេសនីមួយៗ គេបានចាត់ទុកការអប់រំ គឺជាមូលដ្ឋានគ្រឹះដ៏ចាំបាច់សម្រាប់ជាទុនក្នុងការពិចារណា និង យល់ដឹងអំពីសង្គមមនុស្ស។ ការអប់រំប្រកបដោយគុណភាពវានឹងនាំទៅរកការយល់ដឹងដែលមានគ្រឹះរឹងមាំ ព្រមទាំងមានគុណធម៌ និង សីលធម៌ផងដែរ។ នៅមុនពេលដែលបារាំងមកគ្រប់គ្រងនៅប្រទេសកម្ពុជានាស.វ.ទី១៩ ការអប់រំនៅកម្ពុជា គឺក្មេងប្រុសៗត្រូវទៅរៀននៅតាមទីវត្តអារាមនានាក្នុងទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា។ នៅដើមស.វ.ទី២០ ការអប់រំនៅកម្ពុជាត្រូវបានបារាំងធ្វើកំណែទម្រង់ ដោយបានបង្កើតសាលាវត្តបែបថ្មី និង បង្កើតសាលាផ្លូវការ (សាលារាជការ)។ សាលាវត្តបែបថ្មី និង សាលាផ្លូវការ (សាលាបឋមសិក្សា អនុវិទ្យាល័យ វិទ្យាល័យរហូតដល់ការបង្កើត

គ្រឹះស្ថានឧត្តមសិក្សា) បានដំណើរការបណ្ដុះបណ្ដាលធនធានមនុស្សជាបន្តបន្ទាប់។

យ៉ាងណាមិញបន្ទាប់ពីទទួលបានឯករាជ្យពីរបបអាណាព្យាបាលបារាំងនៅឆ្នាំ១៩៥៣ គេសង្កេតឃើញថា កម្ពុជាបានយកចិត្តទុកដាក់លើវិស័យសំខាន់ៗដូចជាសេដ្ឋកិច្ចកសិកម្ម ការអប់រំ សុខាភិបាលជាដើម។ ជាពិសេសការអប់រំត្រូវបានរដ្ឋយកចិត្តទុកដាក់ជាវិស័យចម្បង ដែលជាហេតុនេះនាំទៅរកការបង្កើតគ្រឹះស្ថានសិក្សានានាបន្ថែមទៀត តាំងពីកម្រិតបឋមសិក្សារហូតថ្នាក់ឧត្តមសិក្សា ក្នុងបំណងឆ្លើយតបទៅនឹងការរីកចម្រើននៃប្រទេសជាតិ។

២. ការបង្កើតមហាវិទ្យាល័យ

ការបណ្ដុះបណ្ដាលធនធានកម្រិតឧត្តមសិក្សានៅប្រទេសកម្ពុជា បានចាប់ផ្ដើមពីឆ្នាំ១៩៤៦។ មហាវិទ្យាល័យមួយចំនួន ដូចជា មហាវិទ្យាល័យច្បាប់ មហាវិទ្យាល័យពេទ្យ មហាវិទ្យាល័យគរុកោសល្យ និង មហាវិទ្យាល័យពាណិជ្ជកម្មជាដើមមុននឹងក្លាយទៅជាមហាវិទ្យាល័យគឺស្ថិតនៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌជាសាលា ឬជាវិជ្ជាឋាននៅឡើយ។ បន្ទាប់ពីប្រទេសកម្ពុជាទទួលបានឯករាជ្យនៅឆ្នាំ១៩៥៣ ការអប់រំកាន់តែមានការអភិវឌ្ឍថែមទៀត ហេតុនេះ សាលា និង វិជ្ជាឋានទាំងនោះក៏បានផ្លាស់ប្ដូរទៅជាមហាវិទ្យាល័យ។ ដូច្នេះចាប់ពីឆ្នាំ១៩៤៦មក នៅទីក្រុងភ្នំពេញគេសង្កេតឃើញមានការបង្កើតនូវគ្រឹះស្ថានឧត្តមសិក្សាជាបន្តបន្ទាប់។

២.១. ឧត្តមសិក្សាសុខាភិបាល (សាលាមន្ត្រីសុខាភិបាល)

ការបណ្ដុះបណ្ដាលធនធានមនុស្សក្នុងវិស័យសុខាភិបាលបានចេញដំណើរពីឆ្នាំ១៩៤៦ តាមរយៈការបង្កើតសាលាមន្ត្រីសុខាភិបាល។ សាលានេះបានបណ្ដុះបណ្ដាលនិស្សិតដើម្បីក្លាយជាគ្រូពេទ្យ។ លុះមកដល់ឆ្នាំ១៩៥៣ សាលាមន្ត្រីសុខាភិបាលបានប្ដូរឈ្មោះទៅជាសាលាភូមិន្ទវិជ្ជាពេទ្យ។ ក្រោយពីការផ្លាស់ប្ដូរឈ្មោះនេះមកយើងសង្កេតឃើញថា ការសិក្សានៅសាលានេះត្រូវបានបែងចែកជា២កម្រិត ៖

១-ការបណ្ដុះបណ្ដាលរយៈពេល៤ឆ្នាំដើម្បីឱ្យនិស្សិតក្លាយជាគ្រូពេទ្យ។

២-ការបណ្ដុះបណ្ដាលរយៈពេល៦ឆ្នាំដើម្បីឱ្យនិស្សិតក្លាយជាវេជ្ជបណ្ឌិត។

ជាការឆ្លើយតបទៅនឹងតម្រូវការជាក់ស្ដែងក្នុងការពង្រឹង និង ពង្រីកវិស័យសុខាភិបាលសាលាភូមិន្ទវិជ្ជាពេទ្យបានប្រែក្លាយទៅជាមហាវិទ្យាល័យវេជ្ជបណ្ឌិត ឱសថកម្ម និង វិទ្យាសាស្ត្រឱសថកម្មក្នុងឆ្នាំ១៩៦២។

មួយវិញទៀត ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៥៨ សម្រាប់អ្នកដែលមានសញ្ញាបត្រនៃវគ្គ

បណ្តុះបណ្តាលមន្ត្រីសុខាភិបាល និង មានក្របខ័ណ្ឌរដ្ឋអាចមកបន្តការសិក្សារបស់ខ្លួនដោយធ្វើនិក្ខេបបទថ្នាក់ឧត្តមផ្នែកវិជ្ជាពេទ្យនៅទីក្រុងភ្នំពេញ។ គួរបញ្ជាក់ថា នៅមុនឆ្នាំ ១៩៤៦ និស្សិតខ្មែរដែលមានបំណងចង់សិក្សាវិជ្ជាពេទ្យពួកគេត្រូវទៅបន្តការសិក្សានៅប្រទេសបារាំង វៀតណាម និង ទីក្រុងព្រៃនគរ។

២.២. ឧត្តមសិក្សានីតិសាស្ត្រ

ស្ថាប័នបណ្តុះបណ្តាលផ្នែកនីតិសាស្ត្រនៅប្រទេសកម្ពុជា ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅឆ្នាំ១៩៤៩ គឺវិជ្ជាឋានជាតិយុត្តិធម្មសាស្ត្រ និង សេដ្ឋសាស្ត្រ។ វិជ្ជាឋាននេះសម្រាប់បណ្តុះបណ្តាលនិស្សិតក្នុងការបង្កើតក្របខ័ណ្ឌផ្នែករដ្ឋបាល តុលាការ និង ហិរញ្ញវត្ថុនៃប្រទេសកម្ពុជា[1]។ ដំបូងឡើយវិជ្ជាឋានជាតិយុត្តិធម្មសាស្ត្រ និង សេដ្ឋសាស្ត្រមានទីតាំងបណ្តោះអាសន្ននៅក្នុងវិទ្យាល័យព្រះស៊ីសុវត្ថិ និង នៅក្នុងសាលាគរុកោសល្យក្រុងភ្នំពេញ ហើយបានដំណើរការបណ្តុះបណ្តាលនិស្សិតរហូតដល់ឆ្នាំ ១៩៥៣ ក៏បានប្តូរឈ្មោះទៅជាវិជ្ជាឋានសិក្សាច្បាប់ នយោបាយ និង សេដ្ឋកិច្ចនៃប្រទេសកម្ពុជា។

បន្ទាប់ពីការផ្លាស់ប្តូរឈ្មោះនេះមកគេសង្កេតឃើញថា មានការវិវត្តនៃការបណ្តុះបណ្តាលធនធានមនុស្សផ្នែកច្បាប់ និង សេដ្ឋកិច្ចនៅប្រទេសកម្ពុជាមួយកម្រិតថែមទៀតគឺកម្មវិធីសិក្សាត្រូវបានកែលម្អដោយមានការបែងចែកការសិក្សាជាពីរគឺ៖

១-ផ្នែកការសិក្សាប្រតិបត្តិ។

២-ផ្នែកការសិក្សាជាន់ខ្ពស់។

នៅឆ្នាំ១៩៥៧ វិជ្ជាឋានសិក្សាច្បាប់នយោបាយ និង សេដ្ឋកិច្ចបានក្លាយទៅជាមហាវិទ្យាល័យច្បាប់[2] ដែលមានកម្រិតបណ្តុះបណ្តាលចំនួនបី ៖

១-ថ្នាក់សមត្ថភាពច្បាប់

២-ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រច្បាប់

៣-ថ្នាក់បណ្ឌិតច្បាប់។

ការសិក្សាថ្នាក់បណ្ឌិតច្បាប់ចែកចេញជាពីរគឺ បណ្ឌិតច្បាប់ឯកជន និង បណ្ឌិតច្បាប់សាធារណៈ។

សូមរម្លឹកថា បន្ទាប់ពីមានការផ្តួចផ្តើមបង្កើតមហាវិទ្យាល័យច្បាប់តាំងពីឆ្នាំ ១៩៥៥ ដោយព្រះបាទនរោត្តម សីហនុ មកក្រសួងសិក្សាធិការជាតិ និង ក្រសួងសាធារណការបានសម្រេចជ្រើសរើសយកទីតាំងសាងសង់មហាវិទ្យាល័យច្បាប់ដែលស្ថិតនៅតាមបណ្តោយមហាវិថីព្រះមុនីវង្ស

[1] រាជកិច្ចពិសេស ចេញផ្សាយ ថ្ងៃទី៣១ ខែមីនា ឆ្នាំ ១៩៤៩ ទំព័រ ៨៩

[2] រាជកិច្ច ចេញផ្សាយ ថ្ងៃទី១៥ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៥៧ ទំព័រ ៣៧៩៦

(បច្ចុប្បន្នសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និង វិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច)។ ការសាងសង់មហាវិទ្យាល័យច្បាប់បានចាប់ផ្តើមឡើងនៅឆ្នាំ១៩៥៩ហើយបានសម្ពោធដាក់ឱ្យប្រើប្រាស់ជាផ្លូវការនៅឆ្នាំ១៩៦១ ក្រោមការដឹកនាំសាងសង់ដោយលោក វណ្ណ ម៉ូលីវណ្ណ។

២.៣. គ្រឹះស្ថានឧត្តមសិក្សាព្រះពុទ្ធសាសនា

គ្រឹះស្ថានឧត្តមសិក្សាព្រះពុទ្ធសាសនា នៃប្រទេសកម្ពុជានាសម័យនោះ គឺពុទ្ធិកមហាវិទ្យាល័យព្រះសីហនុរាជ។ ការអប់រំតាមបែបសាសនានៅប្រទេសកម្ពុជាគឺមានការបង្កើតសាលាពុទ្ធិកបឋមសិក្សា សាលាពុទ្ធិកមធ្យមសិក្សា។ នៅឆ្នាំ១៩៥៤ ពុទ្ធិកមហាវិទ្យាល័យព្រះសីហនុរាជត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅភ្នំពេញតាមព្រះរាជក្រមលេខ៨៧៩ ន.ស.[3] ចុះថ្ងៃទី១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៥៤[4]។ ការបង្កើតពុទ្ធិកមហាវិទ្យាល័យនេះគឺមានគោលបំណងលើកកម្ពស់វិស័យព្រះពុទ្ធសាសនា និង ពង្រឹងសមត្ថភាពរបស់ព្រះសង្ឃទាំងសមត្ថភាពផ្នែកពុទ្ធចក្រ និង ផ្នែកអាណាចក្រសំដៅចូលរួមចំណែកក្នុងការអភិរក្ស និង អភិវឌ្ឍន៍សង្គមកម្ពុជា។

ពុទ្ធិកមហាវិទ្យាល័យនេះបានចាប់ផ្តើមដំណើរការបណ្តុះបណ្តាលរបស់ខ្លួននៅថ្ងៃទី១០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩៥៩។ នៅពេលនោះរាជរដ្ឋាភិបាលសង្គមរាស្ត្រនិយមបានជ្រើសរើសសម្តេចព្រះពោធិវង្ស ហួត តាត ដែលកំពុងកាន់ដំណែងជាចាងហ្វាងសាលាបាលីជាន់ខ្ពស់មករៀបចំកម្មវិធីសិក្សានៅពុទ្ធិកមហាវិទ្យាល័យនេះ។ ដើម្បីឱ្យពុទ្ធិកមហាវិទ្យាល័យព្រះសីហនុរាជអាចដំណើរការទៅបានគេបានរៀបចំនូវយន្តការដូចខាងក្រោម ៖

-តែងតាំងលេខាធិការកាន់បញ្ជី

-ពិនិត្យមើលដំណើរការនៃការសាងសង់អគារ

-ធ្វើបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ តុ ទូ និង សម្ភារៈផ្សេងៗ

-រៀបចំកម្មវិធីសិក្សា

-បង្កើតក្រុមប្រឹក្សាវិន័យ

-គាក់តែងបទបញ្ញាផ្ទៃក្នុង

-តែងតាំងសាស្ត្រាចារ្យបង្រៀន

-តែងតាំងគ្រូទទួលបន្ទុកថ្នាក់ គ្រូទទួលបន្ទុកការសិក្សា និង គ្រូទទួលបន្ទុករៀបចំសន្និសីទ

-ចុះឈ្មោះសមណនិស្សិតចូលសិក្សា។

[3] នរោត្តម សីហនុ

[4] រាជកិច្ច ចេញផ្សាយ ត្រីមាសទី២ ឆ្នាំ១៩៥៤ ទំព័រ ១៤៩៥

ចំពោះការជ្រើសរើសទីតាំងដើម្បីសាងសង់ពុទ្ធិកមហាវិទ្យាល័យព្រះសីហនុរាជ ប្រៀបវិតតែផ្ទៃដីមានទំហំតូចក៏ពិតមែន ប៉ុន្តែ ជាការអនុគ្រោះដល់សមណនិស្សិតដែលចូលមកសិក្សា ព្រោះសមណនិស្សិតទាំងនោះភាគច្រើនគង់នៅវត្តឧណ្ណាលោម និង វត្តបទុម។

២.៤. មហាវិទ្យាល័យអក្សរសាស្ត្រ

នៅឆ្នាំ១៩៦១ មហាវិទ្យាល័យអក្សរសាស្ត្រត្រូវបានបង្កើតឡើង ក្នុងគោលបំណងដើម្បីបណ្តុះបណ្តាល និង ស្រាវជ្រាវលើវិស័យអក្សរសាស្ត្រជាតិក្នុងកម្រិតឧត្តមសិក្សា។ មួយវិញទៀតមហាវិទ្យាល័យនេះនឹងរៀបចំកិច្ចការស្រាវជ្រាវទាំងឡាយ ដែលទាក់ទងនឹងវិស័យវប្បធម៌ អរិយធម៌ ពិសេសការស្រាវជ្រាវក្នុងក្របខ័ណ្ឌអក្សរសាស្ត្រ សិល្បៈ និង មនុស្សសាស្ត្រ។ ទន្ទឹមនឹងនោះដែរ មហាវិទ្យាល័យអក្សរសាស្ត្រក៏បណ្តុះបណ្តាលនិស្សិតថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ ជាការឆ្លើយតបទៅនឹងសេចក្តីត្រូវការសាស្ត្រាចារ្យមធ្យមសិក្សាទុតិយភូមិដើម្បីទៅបង្រៀននៅតាមវិទ្យាល័យនានា នៃប្រទេសកម្ពុជាផងដែរ។ ក្នុងឆ្នាំសិក្សាដំបូង១៩៥៩-១៩៦០ មាននិស្សិតមកចុះឈ្មោះចូលរៀនបានត្រឹមតែ១៥ នាក់ប៉ុណ្ណោះ។ ប៉ុន្តែ ក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានឆ្នាំក្រោយមកចំនួននិស្សិតនៃមហាវិទ្យាល័យនេះបានកើនឡើងរហូតដល់១៣ ០០ នាក់។

២.៥. មហាវិទ្យាល័យវិទ្យាសាស្ត្រ និង បច្ចេកទេស

នៅឆ្នាំ១៩៦១ មហាវិទ្យាល័យវិទ្យាសាស្ត្រត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុងគោលបំណងដើម្បីបណ្តុះបណ្តាលនិស្សិតដោយផ្តោតទៅលើមុខវិជ្ជា គណិតវិទ្យា រូបវិទ្យា គីមីវិទ្យា ជីវវិទ្យា ជាដើម។ ទន្ទឹមនឹងនោះ មហាវិទ្យាល័យនេះនឹងរៀបចំឱ្យមានការប្រឡងឧត្តមសិក្សាផ្នែកវិទ្យាសាស្ត្រ និង បច្ចេកទេសព្រមទាំងចេញសញ្ញាបត្រ ដែលស្របទៅនឹងផ្នែកផ្សេងៗតាមមុខវិជ្ជាសិក្សាផងដែរ[5]។ ការបណ្តុះបណ្តាលផ្នែកវិទ្យាសាស្ត្រ និង បច្ចេកទេស នៅមហាវិទ្យាល័យវិទ្យាសាស្ត្រ និង បច្ចេកទេសជាការផ្តល់នូវចំណេះដឹងផ្នែកវិទ្យាសាស្ត្រពិតទៅដល់ស្រទាប់នៃយុវវ័យខ្មែរ។

៣. ការបង្កើតសាកលវិទ្យាល័យ

ការបណ្តុះបណ្តាលធនធានមនុស្សកម្រិតឧត្តមសិក្សានៅកម្ពុជា ត្រូវបានធ្វើ

[5] រាជកិច្ច ចេញផ្សាយ ថ្ងៃទី៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩៦១ ទំព័រ ៣៩៩៤

ឡើងក្រោយការបញ្ចប់នៃសង្គ្រាមលោកលើកទី២។ ក្នុងដំណាក់កាលនោះ មហាវិទ្យាល័យនានាត្រូវបានគេបង្កើតឡើងជាបន្តបន្ទាប់។ ដោយសារមានការបង្កើតមហាវិទ្យាល័យកាន់តែច្រើននោះ ទើបតម្រូវឱ្យមានការបង្កើតស្ថាប័នសាកលវិទ្យាល័យ។ មជ្ឈមណ្ឌលសាកលវិទ្យាល័យជាស្ថាប័នបណ្តុះបណ្តាលធនធានមនុស្សកម្រិតខ្ពស់ដល់និស្សិតឱ្យមានជំនាញ ដើម្បីចូលរួមក្នុងការអភិវឌ្ឍប្រទេសជាតិឱ្យមានការរីកចម្រើន។ ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៦៥ សាកលវិទ្យាល័យជាច្រើននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាត្រូវបានបង្កើតឡើងជាបន្តបន្ទាប់ លើកលែងតែសាកលវិទ្យាល័យខេមរភូមិន្ទ (សព្វថ្ងៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទភ្នំពេញ) ជាសាកលវិទ្យាល័យដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងដំបូងគេតាំងពីឆ្នាំ១៩៦០។

៣.១. សាកលវិទ្យាល័យខេមរភូមិន្ទ (បច្ចុប្បន្នសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទភ្នំពេញ)

សាកលវិទ្យាល័យខេមរភូមិន្ទដែលសរសេរអក្សរកាត់ (ស.ខ.ភ.) ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅឆ្នាំ១៩៦០ ស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលរបស់ក្រសួងអប់រំជាតិ។

នៅឆ្នាំ១៩៦០ សាកលវិទ្យាល័យខេមរភូមិន្ទមានមហាវិទ្យាល័យដូចខាងក្រោម ៖

-មហាវិទ្យាល័យច្បាប់ និង វិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច

-មហាវិទ្យាល័យវេជ្ជវិទ្យា ឱសថកម្ម និង វិទ្យាសាស្ត្រណោបវេជ្ជវិទ្យា

-មហាវិទ្យាល័យវិទ្យាសាស្ត្រ និង បច្ចេកទេស

-មហាវិទ្យាល័យអក្សរសាស្ត្រ និង វិទ្យាសាស្ត្រមនុស្សជាតិ

-វិទ្យាស្ថានជាតិគរុកោសល្យ[6]។

នៅឆ្នាំ១៩៦៤ សាកលវិទ្យាល័យខេមរភូមិន្ទបានកែសម្រួលការគ្រប់គ្រងរបស់ខ្លួនដោយពង្រីកការគ្រប់គ្រងទៅលើមហាវិទ្យាល័យនានាបន្ថែមដូចតទៅ ៖

-មហាវិទ្យាល័យច្បាប់ និង វិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច

-មហាវិទ្យាល័យវេជ្ជវិទ្យា និង វិទ្យាសាស្ត្រណោបវេជ្ជវិទ្យា

-មហាវិទ្យាល័យវិទ្យាសាស្ត្រ និង បច្ចេកទេស

-មហាវិទ្យាល័យអក្សរសាស្ត្រ និង វិទ្យាសាស្ត្រមនុស្សជាតិ

-វិទ្យាស្ថានជាតិគរុកោសល្យ

[6] រាជកិច្ច ចេញផ្សាយ ថ្ងៃទី២១ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៦០ ទំព័រ ១៩៦-១៩៧

-វិទ្យាស្ថានបច្ចេកទេសជាន់ខ្ពស់មិត្តភាពខ្មែរ-សូវៀត

-មហាវិទ្យាល័យឱសថកម្ម[7]។

នៅឆ្នាំ១៩៦៥ សាកលវិទ្យាល័យខេមរភូមិន្ទបានកែសម្រួលការគ្រប់គ្រងទៅលើមហាវិទ្យាល័យមួយចំនួនបន្ថែមទៀតដូចខាងក្រោម ៖

-មហាវិទ្យាល័យច្បាប់ និង វិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច

-មហាវិទ្យាល័យវេជ្ជវិទ្យា និង វិទ្យាសាស្ត្រវណបវេជ្ជវិទ្យា

-មហាវិទ្យាល័យវិទ្យាសាស្ត្រ

-មហាវិទ្យាល័យអក្សរសាស្ត្រ និង វិទ្យាសាស្ត្រមនុស្សជាតិ

-មហាវិទ្យាល័យឱសថកម្ម

-មហាវិទ្យាល័យគរុកោសល្យ

-មហាវិទ្យាល័យវិទ្យាសាស្ត្រពាណិជ្ជកម្ម[8]។

៣.២. សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទវិចិត្រសិល្បៈ

សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទវិចិត្រសិល្បៈដែលសរសេរអក្សរកាត់ (ស.ភ.វ.ស.) ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅឆ្នាំ១៩៦៥ ស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលរបស់ក្រសួងអប់រំជាតិ។

សាកលវិទ្យាល័យនេះមានមហាវិទ្យាល័យដូចតទៅ ៖

-មហាវិទ្យាល័យសិល្បៈនាដសាស្ត្រ

-មហាវិទ្យាល័យតន្ត្រី

-មហាវិទ្យាល័យសិល្បៈស្ទូនរូប

-មហាវិទ្យាល័យបុរាណវត្ថុវិទ្យា

-មហាវិទ្យាល័យស្ថាបត្យកម្ម និង នគរោបនីយវិទ្យា[9]។

៣.៣. សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទបច្ចេកទេស

សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទបច្ចេកទេសដែលមានអក្សរកាត់ (ស.ភ.ប.) ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅឆ្នាំ១៩៦៥ ស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលរបស់ក្រសួងអប់រំជាតិ។ សាកលវិទ្យាល័យនេះមានមហាវិទ្យាល័យ និង គ្រឹះស្ថានឧត្តមសិក្សាបច្ចេកទេសដូចខាងក្រោម ៖

-មហាវិទ្យាល័យ ទេពកោសល្យស៊ីវិល

[7] រាជកិច្ច ចេញផ្សាយ ថ្ងៃទី១០ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៦៤ ទំព័រ ៨៣៧៨-៨៣៧៩

[8] រាជកិច្ច ចេញផ្សាយ ថ្ងៃទី២០ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៦៥ ទំព័រ ៥៤៩-៥៥០

[9] រាជកិច្ច ចេញផ្សាយ ថ្ងៃទី២០ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៦៥ ទំព័រ ៥៥៣-៥៥៤

-មហាវិទ្យាល័យ ជលគតិវិជ្ជា និង នាវាចរណ៍

-មហាវិទ្យាល័យបច្ចេកទេសអគ្គិសនី

-មហាវិទ្យាល័យសិល្ប: និង មុខរបរ

-សាលាជាន់ខ្ពស់គីមីអនុវត្តន៍

-សាលាជាន់ខ្ពស់អាកាសចរណ៍ ស៊ីវិល

-សាលាជាន់ខ្ពស់កងនាវាជំនួញ។

-មជ្ឈមណ្ឌលសម្រាប់អប់រំបុគ្គលិកបច្ចេកទេស និង សម្រាប់បង្កើតផលិតភាព និង មហាវិទ្យាល័យបច្ចេកទេសទាំងឡាយ ដែលប្រមូលផ្តុំនៅក្នុងវិទ្យាស្ថានបច្ចេកទេសជាន់ខ្ពស់មិត្តភាពខ្មែរ-សូវៀតមាន ៖

-មហាវិទ្យាល័យសំណង់

-មហាវិទ្យាល័យអណ្តូងរ៉ែ

-មហាវិទ្យាល័យបច្ចេកទេសអគ្គិសនី

-មហាវិទ្យាល័យវាយនភ័ណ្ឌ[10]។

៣.៤. សាកលវិទ្យាល័យប្រជារាស្ត្រ

សាកលវិទ្យាល័យប្រជារាស្ត្រ ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅឆ្នាំ១៩៦៥ ស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលរបស់ក្រសួងអប់រំជាតិ។

សាកលវិទ្យាល័យនេះមានមជ្ឈមណ្ឌលបណ្តុះបណ្តាលចំនួន២ គឺ ៖

-មជ្ឈមណ្ឌលបណ្តុះបណ្តាលអ្នកបច្ចេកទេស

-មជ្ឈមណ្ឌលបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ និង មុខរបរ។

៣.៥. សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទកំពង់ចាម

សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទកំពង់ចាម ដែលសរសេរអក្សរកាត់ (ស.ភ.ក.ច.) ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅឆ្នាំ១៩៦៥ ស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលរបស់ក្រសួងអប់រំជាតិ។

សាកលវិទ្យាល័យនេះមានមហាវិទ្យាល័យដូចតទៅ ៖

-មហាវិទ្យាល័យយន្តសាស្ត្រ

-មហាវិទ្យាល័យវប្បកម្មឧណ្ហប្រទេស

-មហាវិទ្យាល័យវិទ្យាសាស្ត្រ រូបនិយម គណិតសាស្ត្រ[11]។

៣.៦. សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទវិទ្យាសាស្ត្រក្សេត្រវិទ្យា

សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទវិទ្យាសាស្ត្រក្សេត្រវិទ្យាដែលសរសេរអក្សរកាត់ (ស.វ.ក.វ.ក្ស.) ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅឆ្នាំ១៩៦៥ ដែលមានមហាវិទ្យាល័យដូចតទៅ ៖

[10] រាជកិច្ច ចេញផ្សាយ ថ្ងៃទី២០ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៦៥ ទំព័រ ៥៥០-៥៥២

[11] រាជកិច្ច ចេញផ្សាយ ថ្ងៃទី២០ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៦៥ ទំព័រ ៥៥៨-៥៥៥

-មហាវិទ្យាល័យវិទ្យាសាស្ត្រកសិកម្ម

-មហាវិទ្យាល័យវិទ្យាសាស្ត្រព្រៃឈើ

-មហាវិទ្យាល័យវិទ្យាសាស្ត្រចិញ្ចឹមត្រី (មច្ឆវប្បកម្ម)

-មហាវិទ្យាល័យវិទ្យាសាស្ត្រទេពកោសល្យជនបទ

-មហាវិទ្យាល័យវិទ្យាសាស្ត្រសង្គមវិទ្យា និង សេដ្ឋកិច្ចជនបទ[12]។

៣.៧. សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទបាត់ដំបង

សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទភូមិន្ទបាត់ដំបងត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅឆ្នាំ១៩៦៧ ស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលរបស់ក្រសួងអប់រំជាតិ។

សាកលវិទ្យាល័យនេះមានមហាវិទ្យាល័យដូចតទៅ ៖

-មហាវិទ្យាល័យឧស្សាហកម្មអាហារូបណីយ និង កសិកម្ម

-មហាវិទ្យាល័យភូគព្ភសាស្ត្រអនុវត្តន៍

-មហាវិទ្យាល័យស្ថាបនាគ្រឿងយន្ត និង បច្ចេកទេសជាន់ខ្ពស់[13]។

៣.៨. សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទតាកែវ-កំពត

សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទតាកែវ-កំពត ដែលសរសេរអក្សរកាត់ (ស.ភ.ត.ក) ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅឆ្នាំ១៩៦៩ ស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលរបស់ក្រសួងអប់រំជាតិ។ សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទតាកែវ-កំពតត្រូវបានសាងសង់ឡើងនៅត្រង់ព្រំប្រទល់នៃខេត្តតាកែវ និង កំពត។

សាកលវិទ្យាល័យនេះមានមហាវិទ្យាល័យដូចតទៅ ៖

-មហាវិទ្យាល័យអគ្គិសនី

-មហាវិទ្យាល័យសាគរសាស្ត្រ[14]។

៤. ការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលរបស់សាកលវិទ្យាល័យ

សាកលវិទ្យាល័យនីមួយៗត្រូវបានគ្រប់គ្រងដោយបុគ្គល ដែលមានចំណេះដឹងខ្ពង់ខ្ពស់ និង មានក្រុមប្រឹក្សាភិបាលសាកលវិទ្យាល័យផង។

---

[12] រាជកិច្ច ចេញផ្សាយ ថ្ងៃទី១៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៦៥ ទំព័រ ១០៤៩៤

[13] រាជកិច្ច ចេញផ្សាយ ថ្ងៃទី១៣ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៦៧ ទំព័រ ៤៥៣០-៤៥៣១

[14] រាជកិច្ច ចេញផ្សាយ ថ្ងៃទី២០ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៦៩ ទំព័រ ៩៥៦-៩៥៧

៤.១. សាកលវិទ្យាធិការសាកលវិទ្យាល័យ និង ព្រឹទ្ធបុរសមហាវិទ្យាល័យ

៤.១.១. ការតែងតាំងសាកលវិទ្យាធិការ

សាកលវិទ្យាធិការគឺជាអ្នកដឹកនាំសាកលវិទ្យាល័យ ដែលត្រូវបានតែងតាំងដោយព្រះរាជក្រឹត្យ និង ត្រូវជ្រើសរើសពីក្នុងចំណោមសាស្ត្រាចារ្យដែលមានក្របខ័ណ្ឌនៃមហាវិទ្យាល័យ និង មានសញ្ជាតិខ្មែរ។ បើមិនមានសាស្ត្រាចារ្យក្របខ័ណ្ឌមហាវិទ្យាល័យទេ សាកលវិទ្យាល័យត្រូវបានដឹកនាំដោយវរជនខ្មែរម្នាក់ ដែលមានសញ្ញាបត្រមហាវិទ្យាល័យនៃឧត្តមសិក្សាតាមការស្នើសុំរបស់ក្រសួងអប់រំជាតិ។ នៅក្នុងព្រះរាជក្រឹត្យស្តីពីការប្រព្រឹត្តិទៅរបស់សាកលវិទ្យាល័យខេមរភូមិន្ទឆ្នាំ១៩៦០ ត្រង់ប្រការ៣ បានចែងថា សាកលវិទ្យាធិការត្រូវបានតែងតាំងដោយព្រះរាជក្រឹត្យសម្រាប់រយៈពេល ៣ ឆ្នាំហើយសាកលវិទ្យាធិការត្រូវជ្រើសរើសក្នុងចំណោមសមាជិកនៃឧត្តមសិក្សា និង ត្រូវតែងតាំងដោយព្រះរាជក្រឹត្យផងដែរ។

៤.១.២. ការតែងតាំងព្រឹទ្ធបុរសមហាវិទ្យាល័យ

ព្រឹទ្ធបុរសមហាវិទ្យាល័យគឺជាអ្នកដឹកនាំមហាវិទ្យាល័យ ត្រូវជ្រើសរើសក្នុងចំណោមសាស្ត្រាចារ្យ ដែលមានក្របខ័ណ្ឌនៃមហាវិទ្យាល័យនោះហើយត្រូវមានសញ្ជាតិជាខ្មែរ។ តាមព្រះរាជក្រឹត្យលេខ ៣៨៦ ប.រ. ចុះថ្ងៃទី១១ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៦០ ស្តីពីការប្រព្រឹត្តិទៅនៃសាកលវិទ្យាល័យខេមរភូមិន្ទ ត្រង់ប្រការ៨ បានចែងថា ព្រឹទ្ធបុរសមហាវិទ្យាល័យត្រូវតែងតាំងដោយព្រះរាជក្រឹត្យសម្រាប់រយៈពេល៣ ឆ្នាំ តាមសេចក្តីស្នើសុំពីរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងអប់រំជាតិ។ ព្រឹទ្ធបុរសរងត្រូវជ្រើសរើសពីក្នុងចំណោមបុគ្គលិកសិក្សាមហាវិទ្យាល័យ ដោយមានការស្នើសុំពីព្រឹទ្ធបុរសមហាវិទ្យាល័យនោះ ហើយត្រូវតែងតាំងដោយរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងអប់រំជាតិនៅរៀងរាល់ដើមឆ្នាំសិក្សា។

៤.១.៣. តួនាទីរបស់សាកលវិទ្យាធិការ និង ព្រឹទ្ធបុរសមហាវិទ្យាល័យ

ក. តួនាទីរបស់សាកលវិទ្យាធិការ

សាកលវិទ្យាធិការ គឺជាអ្នកទទួលខុសត្រូវរួមស្តីពីការប្រព្រឹត្តទៅរបស់សាកលវិទ្យាល័យដែលស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលរបស់ក្រសួងអប់រំជាតិ។ សាកលវិទ្យាធិការជាអ្នករៀបចំកិច្ចការរដ្ឋបាល និង ហិរញ្ញវត្ថុ និង ជាអ្នកសម្របសម្រួលជាមួយនឹងមហាវិទ្យាល័យនានាដែលស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ខ្លួន។ មួយវិញទៀត សាកលវិទ្យាធិការក៏មានមុខងារជាអ្នក

រៀបចំថវិការបស់សាកលវិទ្យាល័យ ទាំងចំណូល និង ចំណាយប្រចាំឆ្នាំផងដែរ។

ខ. តួនាទីរបស់ព្រឹទ្ធបុរសមហាវិទ្យាល័យ

ព្រឹទ្ធបុរសមហាវិទ្យាល័យមានភារកិច្ចទទួលខុសត្រូវលើការរៀបចំ និង ការប្រព្រឹត្តទៅនៃមហាវិទ្យាល័យ។ ព្រឹទ្ធបុរសជាអ្នកទទួលបន្ទុករៀបចំបទបញ្ញាផ្ទៃក្នុង រៀបចំកិច្ចការបង្រៀនព្រមទាំងការប្រឡងរបស់និស្សិត និង ជាអ្នកដឹកនាំកិច្ចប្រជុំនៃក្រុមប្រឹក្សាវិន័យរបស់មហាវិទ្យាល័យ និង ជាអ្នករៀបចំថវិការបស់មហាវិទ្យាល័យ។

គ. ក្រុមប្រឹក្សាភិបាល

នៅពេលនោះគ្រឹះស្ថានឧត្តមសិក្សាត្រូវមានក្រុមប្រឹក្សាភិបាល ដែលមានតួនាទីជាជំនួយដល់ដំណើរការប្រព្រឹត្តទៅរបស់សាកលវិទ្យាល័យ។ ក្រុមប្រឹក្សាភិបាលមានសមាសភាពមកពីបណ្តាស្ថាប័នឧត្តមសិក្សាទាំងឡាយ ដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យឧត្តមសិក្សានៅប្រទេសកម្ពុជា។ ជាក់ស្តែងសមាសភាពក្រុមប្រឹក្សាភិបាលនៃសាកលវិទ្យាល័យខេមរភូមិន្ទមានដូចតទៅ ៖

-ព្រះរាជតំណាងនៃព្រះករុណា ប្រធាន

-សាកលវិទ្យាធិការសាកលវិទ្យាល័យ អនុប្រធាន

-សាកលវិទ្យាធិការរង សមាជិក

-ព្រឹទ្ធបុរសមហាវិទ្យាល័យ សមាជិក

-នាយកគ្រឹះស្ថានឧត្តមសិក្សានានាក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា សមាជិក

-ព្រឹទ្ធបុរសរងនៃមហាវិទ្យាល័យ សមាជិក

-វរជនខ្មែរ៤រូបដែលតែងតាំងដោយព្រះរាជក្រឹត្យតាមការស្នើសុំពីក្រសួងអប់រំជាតិជាសមាជិក។

ចំណែកឯគ្រឹះស្ថានឧត្តមសិក្សាពុទ្ធសាសនាគឺពុទ្ធិកសាកលវិទ្យាល័យព្រះសីហនុរាជមានសមាសភាពក្រុមប្រឹក្សាភិបាលដូចខាងក្រោម ៖

-រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងធម្មការ ឬ តំណាង ប្រធាន

-រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងអប់រំជាតិ ឬ តំណាង សមាជិក

-សម្តេចសង្ឃគណៈធម្មយុត្តិ ឬ តំណាង សមាជិក

-សម្តេចសង្ឃគណៈមហានិកាយ ឬ តំណាង សមាជិក

-សាកលវិទ្យាធិការពុទ្ធិកសាកលវិទ្យាល័យ សមាជិក

-សាស្ត្រាចារ្យ៣រូបមានក្របខ័ណ្ឌពុទ្ធិកសាកលវិទ្យាល័យតែង

តាំងដោយក្រសួងធម្មការតាមការស្នើសុំពីសាកលវិទ្យាធិការ ជាសមាជិក។

ឃ. តួនាទីក្រុមប្រឹក្សាភិបាល

ក្រុមប្រឹក្សាភិបាល ជាអ្នកចូលរួមធ្វើឱ្យសម្រេចនូវបញ្ហាទាំងឡាយ ដែលជាប្រយោជន៍ទាក់ទងនឹងសាកលវិទ្យាល័យ ដូចជា ផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុ ចំណូល និង ចំណាយប្រចាំឆ្នាំជាដើម។ ក្រុមប្រឹក្សាភិបាលជាអ្នកជួយផ្តល់យោបល់ទាក់ទងនឹងការរៀបចំកម្មវិធីបង្រៀន និង ការតាក់តែងបទបញ្ជាសិក្សានៅក្នុងមហាវិទ្យាល័យ។

ង. ក្រុមប្រឹក្សាវិន័យ

វិន័យជាកត្តាចាំបាច់ក្នុងការធានានូវសណ្តាប់ធ្នាប់ក្នុងគ្រឹះស្ថានសិក្សានានា។ ការពង្រឹង វិន័យជាចំណុចសំខាន់មួយក្នុងការធានាដល់ការបណ្តុះបណ្តាលប្រកបដោយគុណភាព និង សីលធម៌នៅក្នុងសង្គមជាតិ។ ក្រុមប្រឹក្សាវិន័យអាចដាក់ពិន័យទៅលើនិស្សិតទាំងឡាយណាដែលបានប្រព្រឹត្តខុសក្នុងពេលកំពុងសិក្សា និង ការប្រឡងជាដើម។

ច. តួនាទីក្រុមប្រឹក្សាវិន័យ

នៅឆ្នាំ១៩៥៧ ក្នុងព្រះរាជក្រឹត្យស្តីពីការបង្កើតមហាវិទ្យាល័យច្បាប់ត្រង់ប្រការ ២៦ គេបានចែងថា ទណ្ឌកម្មខាងវិន័យមានដូចតទៅ ៖

-ការស្តីបន្ទោស

-មិនអនុញ្ញាតឱ្យចុះឈ្មោះ និង មិនឱ្យប្រឡងនៅមហាវិទ្យាល័យក្នុងរយៈពេល ១ឆ្នាំ ទៅ៥ឆ្នាំ

-បណ្តេញចេញជាស្ថាពរពីមហាវិទ្យាល័យ។

បើមានបញ្ហាមិនប្រក្រតីប៉ះពាល់ដល់ការប្រព្រឹត្តទៅរបស់មហាវិទ្យាល័យ ព្រឹទ្ធបុរសមហាវិទ្យាល័យ ដែលជាអ្នកដឹកនាំក្រុមប្រឹក្សាវិន័យនោះត្រូវធ្វើសំណើសុំទៅរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងអប់រំជាតិដើម្បីបិទមហាវិទ្យាល័យបណ្តោះអាសន្នមួយរយៈ ឬអាចបិទក្នុងរយៈពេល១ឆ្នាំ។

៥. ក្របខ័ណ្ឌសាស្ត្រាចារ្យសាកលវិទ្យាល័យ

នៅឆ្នាំ១៩៥៨ គេបានបង្កើតក្របខ័ណ្ឌសាស្ត្រាចារ្យឧត្តមសិក្សានៅមហាវិទ្យាល័យច្បាប់ដែលពេលនោះសាកលវិទ្យាល័យខេមរភូមិន្ទនៅមិនទាន់បង្កើតឡើងនៅឡើយ។ បន្ទាប់ពីការបង្កើតសាកលវិទ្យាល័យខេមរភូមិន្ទក្នុងឆ្នាំ១៩៦០មក គេបានបង្កើតក្របខ័ណ្ឌសាស្ត្រាចារ្យនៅសាកលវិទ្យាល័យខេមរភូមិន្ទដោយបែងចែកដូចខាងក្រោម ៖

-សាស្ត្រាចារ្យមានក្របខ័ណ្ឌ

-សាស្ត្រាចារ្យសមាគត

-ជាវីបង្រៀន នាយពិនិត្យការអនុវត្ត

១-សាស្ត្រាចារ្យមានក្របខ័ណ្ឌត្រូវជ្រើសរើសក្នុងចំណោមបណ្ឌិតផ្នែកអក្សរសាស្ត្រ ឬ វិទ្យាសាស្ត្រ អ្នកមានមហាបរិញ្ញាច្បាប់ មហាបរិញ្ញាវិជ្ជាពេទ្យ ឱសថ និង ក្នុងចំណោមបណ្ឌិតសាកលវិទ្យាល័យ ជំនាញច្បាប់ អក្សរសាស្ត្រ វិទ្យាសាស្ត្រ វិជ្ជាពេទ្យ និង ឱសថ។

២-សាស្ត្រាចារ្យសមាគតត្រូវជ្រើសរើសក្នុងចំណោមសាស្ត្រាចារ្យមានក្របខ័ណ្ឌ ឬ អ្នកដែលមានសញ្ញាបត្រមហាបរិញ្ញានៃសាកលវិទ្យាល័យបរទេស។

៣-ជាវីបង្រៀន និង នាយពិនិត្យការអនុវត្តត្រូវជ្រើសរើសក្នុងចំណោមអ្នកមានសញ្ញាបត្របរិញ្ញាបត្រ។

៥.១. ឋានន្តរស័ក្តិសាស្ត្រាចារ្យមហាវិទ្យាល័យ

ឋានន្តរស័ក្តិសាស្ត្រាចារ្យនៅមហាវិទ្យាល័យច្បាប់មានដូចខាងក្រោម ៖

-សាស្ត្រាចារ្យច្បាប់ ដើមខ្សែផុតលេខ

-សាស្ត្រាចារ្យច្បាប់ ថ្នាក់លេខ១

-សាស្ត្រាចារ្យច្បាប់ ថ្នាក់លេខ២

-សាស្ត្រាចារ្យច្បាប់ ថ្នាក់លេខ៣

-សាស្ត្រាចារ្យច្បាប់ ថ្នាក់លេខ៤

-សាស្ត្រាចារ្យច្បាប់ ថ្នាក់លេខ៥

ឋានន្តរស័ក្តិគ្រូបង្រៀនច្បាប់នៅមហាវិទ្យាល័យច្បាប់មានដូចតទៅ ៖

-គ្រូបង្រៀនច្បាប់ ដើមខ្សែផុតលេខ

-គ្រូបង្រៀនច្បាប់ ដើមខ្សែថ្នាក់លេខ១

-គ្រូបង្រៀនច្បាប់ ដើមខ្សែថ្នាក់លេខ២

-គ្រូបង្រៀនច្បាប់ ដើមខ្សែថ្នាក់លេខ៣

-គ្រូបង្រៀនច្បាប់ ថ្នាក់លេខ១

-គ្រូបង្រៀនច្បាប់ ថ្នាក់លេខ២

-គ្រូបង្រៀនច្បាប់ ថ្នាក់លេខ៣

-គ្រូបង្រៀនច្បាប់ បម្រុងរាជការ

ការបង្រួមក្របខ័ណ្ឌសាស្ត្រាចារ្យឧត្តមសិក្សានេះ គឺត្រូវបានធ្វើឡើងក្នុងគោលបំណងដើម្បី ៖

-លើកទឹកចិត្តដល់និស្សិតដែលខិតខំរៀនបានសញ្ញាបត្រខ្ពស់ឱ្យចូលមកបម្រើការងារក្នុងក្របខ័ណ្ឌនេះព្រោះសាស្ត្រាចារ្យឧត្តមសិក្សាមានចំនួនតិច។

-ក្របខ័ណ្ឌថ្មីនេះនឹងដាក់ឱ្យអនុវត្តន៍នៅគ្រប់មហាវិទ្យាល័យដែលស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់ គ្រងរបស់សាកលវិទ្យាល័យខេមរភូមិន្ទ។ សូមរម្លឹកថា នៅឆ្នាំ១៩៥៨ ការរៀបចំក្របខ័ណ្ឌសាស្ត្រាចារ្យឧត្តមសិក្សាត្រូវអនុវត្តន៍តែក្នុងមហាវិទ្យាល័យច្បាប់មួយប៉ុណ្ណោះ។

៦. ប្រភពថវិការបស់គ្រឹះស្ថានឧត្តមសិក្សាកម្ពុជា

ប្រភពថវិកាគ្រឹះស្ថានឧត្តមសិក្សាមានពីរ ៖

១-ប្រភពថវិកាជាតិ

២-និង ប្រភពថវិកាពីបរទេស

៦.១. ប្រភពថវិកាជាតិ

ក្រសួងហិរញ្ញវត្ថុបានផ្តល់ថវិកាជាតិសម្រាប់ដំណើរការគ្រឹះស្ថានឧត្តមសិក្សានានានៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ ការផ្តល់ថវិកាមកសាកលវិទ្យាល័យ និង មហាវិទ្យាល័យត្រូវបានធ្វើឡើងជារៀងរាល់ឆ្នាំសម្រាប់ថវិកាស្វយ័តរបស់សាកលវិទ្យាល័យ និងមហាវិទ្យាល័យនីមួយៗ។ ជាក់ស្តែង នៅពុទ្ធិកមហាវិទ្យាល័យព្រះសីហនុរាជ ក្នុងឆ្នាំ១៩៥៧ ក្រសួងហិរញ្ញវត្ថុបានផ្តល់ថវិកាចំនួន២២ ៦០០ រៀល តាមប្រកាសចុះថ្ងៃទី២៥ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៥៧[15]។ ចំណែកឯមហាវិទ្យាល័យច្បាប់នៅឆ្នាំ១៩៥៨ ក្រសួងហិរញ្ញវត្ថុបានផ្តល់ថវិកាចំនួន១៧៣ ៨៩២ រៀល តាមប្រកាសចុះថ្ងៃទី២៧ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៥៨[16]។

ការផ្តល់ថវិកាជាតិសម្រាប់ក្រសួងអប់រំ ពីឆ្នាំ១៩៥៥ ដល់ឆ្នាំ១៩៦២

ល.រ	កាលបរិច្ឆេទ	ថវិកាគិតជាលានរៀល
១	១៩៥៥	២៩៧ ៣០៩ ៛
២	១៩៥៦	៣៦៨ ៧៣៨ ៛
៣	១៩៥៧	៥០០ ៩៩៤ ៛
៤	១៩៥៨	៦៦០ ៩៨៨ ៛

15 រាជកិច្ច ចេញផ្សាយ ថ្ងៃទី១៥ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៥៧ ទំព័រ ១៣៩៣

16 រាជកិច្ច ចេញផ្សាយ ថ្ងៃទី១៥ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩៥៨ ទំព័រ ៨៦៨

៥	១៩៥៩	៧៨០ ៩៤២ ៛
៦	១៩៦០	១ ០៨៤ ២២៦ ៛
៧	១៩៦១	១ ១២៥ ៤៩៩ ៛
៨	១៩៦២	១ ១៩៥ ៤៤៣ ៛

ប្រភព ៖ ***ប្រទេសកម្ពុជាជួយដោយខ្លួនឯង*** ឆ្នាំ១៩៦៣ ទំព័រ ១១

៦.២. ប្រភពថវិកាពីបរទេស

រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ក្នុងសម័យសង្គមរាស្ត្រនិយមបានធ្វើទំនាក់ទំនងជាមួយបណ្ដាប្រទេសធំៗនៅលើពិភពលោក ដូចជា ប្រទេសជប៉ុន បារាំង សហរដ្ឋអាម៉េរិក សហភាពសូវៀត ជាដើមហើយប្រទេសទាំងនេះបានផ្ដល់ជំនួយថវិកាមកឱ្យប្រទេសកម្ពុជាជាបន្តបន្ទាប់ៗ ចំណែកមូលនិធិអាស៊ីក៏បានផ្ដល់ជំនួយមកឱ្យប្រទេសកម្ពុជាដើម្បីទិញសៀវភៅ សម្ភារៈសិក្សា និង ការបញ្ជូននិស្សិតខ្មែរទៅសិក្សានៅបរទេសផងដែរ។

តារាងបង្ហាញពីការផ្ដល់ជំនួយសម្ភារអប់រំរបស់សហរដ្ឋអាម៉េរិក

ល.រ	កាលបរិច្ឆេទ	ចំនួនទឹកប្រាក់គិតជាដុល្លារ
១	១៩៥៥	៦០០ ០០០ ដុល្លារ
២	១៩៥៦	១ ៥០០ ០០០ ដុល្លារ
៣	១៩៥៧	២ ៧០០ ០០០ ដុល្លារ
៤	១៩៥៨	១ ៥០០ ០០០ ដុល្លារ
៥	១៩៥៩	២ ៤០០ ០០០ ដុល្លារ
៦	១៩៦០	៣ ៦០០ ០០០ ដុល្លារ
៧	១៩៦១	៤ ៥០០ ០០០ ដុល្លារ
៨	១៩៦២	៦ ៣០០ ០០០ ដុល្លារ

ប្រភព ៖ ***ប្រទេសកម្ពុជាជួយដោយខ្លួនឯង*** ដ.ឯ.ម. ទំព័រ ១៥

សហភាពសូវៀតបានជួយស្ថាបនាវិទ្យាស្ថានបច្ចេកវិទ្យាមិត្តភាពខ្មែរ-សូវៀត ដែលបានសម្ពោធដាក់ឱ្យប្រើប្រាស់នៅថ្ងៃទី២០ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៦៤។ ចំណែកឯរដ្ឋាភិបាលបារាំងក៏បានផ្ដល់ប្រាក់បៀវត្សដល់សាស្ត្រាចារ្យជនជាតិបារាំង ដែលមកបង្រៀន

នៅមហាវិទ្យាល័យអក្សរសាស្ត្រ និង វិទ្យាសាស្ត្រមនុស្សជាតិនៅទីក្រុងភ្នំពេញដែរ។

និស្សិតខ្មែរដែលទៅបន្តការសិក្សានៅបរទេស ក្នុងឆ្នាំសិក្សា១៩៥៧-១៩៥៨

ល.រ	ប្រទេស	ចំនួននិស្សិត	ផ្សេងៗ
១	បារាំង	១៥២ នាក់	
២	ស្វីស	៣ នាក់	
៣	បែលហ្ស៊ិក	១ នាក់	
៤	សហរដ្ឋអាម៉េរិក	៩ នាក់	
៥	អង់គ្លេស	១៤ នាក់	
៦	ជប៉ុន	៦ នាក់	
៧	ហុងកុង	៤២ នាក់	
៨	ថៃ	១០ នាក់	
៩	ឥណ្ឌា	២ នាក់	
១០	អូស្ត្រាលី	១០ នាក់	

ប្រភព ៖ ***លទ្ធផលស្នាដៃសង្គមរាស្ត្រនិយមដែលធ្វើបានតាំងពីសសមាជជាតិលើកទី៦ ដល់ទី៧*** ឆ្នាំ ១៩៥៨ ទំព័រ ៦៧-៦៨

តាមការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះបានបង្ហាញឱ្យយើងឃើញថា ការស្ថាបនាមូលដ្ឋានគ្រឹះឧត្តមសិក្សានៅប្រទេសកម្ពុជាពីឆ្នាំ១៩៤៦ ដល់ឆ្នាំ១៩៦៧ គឺជាការយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងបណ្តុះបណ្តាលនិស្សិតកម្រិតឧត្តមសិក្សាប្រកបដោយគុណភាព។ ប៉ុន្តែស្ថាប័នអប់រំវិជ្ជាជីវៈដំបូងគេនៅកម្ពុជាបានចាប់ផ្តើមដំណើរការនៅឆ្នាំ១៩៤៦ គឺការបង្កើតសាលាមន្ត្រីសុខាភិបាល និង នៅឆ្នាំ១៩៤៩ បង្កើតវិជ្ជាឋានជាតិខាងវិជ្ជាច្បាប់ និងសេដ្ឋកិច្ច ។ល។

នៅចន្លោះពីឆ្នាំ១៩៥៤ ដល់ឆ្នាំ១៩៦៧ សាកលវិទ្យាល័យចំនួន៩ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា។ ពេលនោះនៅទីក្រុងភ្នំពេញមានសាកលវិទ្យាល័យចំនួន៦ និង នៅតាមខេត្តមានសាកលវិទ្យាល័យចំនួន៣ ៖

ទី១. សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទកំពង់ចាមសម្រាប់បណ្តុះបណ្តាលនិស្សិតដែលមកពីទឹកដីប៉ែកឦសាន។

ទី២. សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទបាត់ដំបងសម្រាប់បណ្តុះបណ្តាលនិស្សិតដែលមកពីទឹកដីប៉ែកពាយ័ព្យ។

ទី៣. សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទតាកែវ-កំពតសម្រាប់បណ្តុះបណ្តាលនិស្សិតដែលមកពីទឹកដីប៉ែកនិរតី។

មួយវិញទៀត យើងកត់សម្គាល់ឃើញថា ប្រព័ន្ធអប់រំឧត្តមសិក្សាកម្ពុជាត្រូវបានបំបែកជាច្រើនមុខជំនាញថែមទៀត ដើម្បីឆ្លើយតបទៅតាមតម្រូវការនៃទីផ្សារជាតិ និង សម្រាប់ទទួលសិស្សដែលមានសញ្ញាបត្រមធ្យមសិក្សា ហើយមិនចង់រៀននៅសាកលវិទ្យាល័យបែបប្រពៃណី ដូចជាសាកលវិទ្យាល័យប្រជារាស្ត្រជាដើម។ ទន្ទឹមនឹងនោះ យើងក៏កត់សម្គាល់ឃើញផងដែរថា និស្សិតមួយចំនួនបានចេញទៅបន្តការសិក្សានៅបរទេស ដែលភាគច្រើនបានទៅបន្តការសិក្សានៅប្រទេសបារាំង។

សន្និដ្ឋាន

ការបណ្តុះបណ្តាលធនធានមនុស្សនៅកម្ពុជា បានផ្តើមចេញពីការអប់រំនៅតាមទីវត្តអារាមដែលមានព្រះសង្ឃជាអ្នកបង្រៀន។ ដំបូងមានតែកុមារប៉ុណ្ណោះដែលបានចូលរៀននៅតាមវត្តអារាមទាំងនោះ។ បន្ទាប់ពីបារាំងបានមកដាក់អាណាព្យាបាលនាស.វ.ទី១៩ វិស័យអប់រំកម្ពុជាត្រូវបានធ្វើការកែទម្រង់នៅដើមស.វ.ទី២០។ ការធ្វើកំណែទម្រង់នេះគេបានបង្កើតសាលាផ្លូវការដែលមានកម្រិតសិក្សាចាប់ពីសាលាបឋមសិក្សា មធ្យមសិក្សារហូតដល់ការអប់រំឧត្តមសិក្សា។

ពីមួយឆ្នាំទៅមួយឆ្នាំ សិស្សានុសិស្សដែលសិក្សានៅកម្រិតបឋមសិក្សាចេះតែកើនចំនួនច្រើនឡើងៗបានតម្រូវឱ្យរដ្ឋាភិបាលតាមរយៈក្រសួងអប់រំជាតិបង្កើតសាលាមធ្យមសិក្សា ដើម្បីទទួលយកសិស្សានុសិស្សដែលបញ្ចប់ថ្នាក់បឋមសិក្សានោះឱ្យចូលរៀនបន្តនៅថ្នាក់មធ្យមសិក្សា។ បន្ទាប់មកសិស្សដែលបានបញ្ចប់ការសិក្សានៅកម្រិតមធ្យមសិក្សាត្រូវបន្តការសិក្សារបស់ខ្លួននៅមហាវិទ្យាល័យ ហេតុនេះទើបមានការបង្កើតឱ្យមានការសិក្សានៅកម្រិតឧត្តមសិក្សា។ ក្រៅពីសិស្សដែលបន្តការសិក្សាកម្រិតឧត្តមសិក្សានៅក្នុងប្រទេស ក៏មានសិស្សខ្មែរទៅបន្តការសិក្សានៅបរទេសផងដែរ ជាពិសេសគឺពួកគេទៅបន្តការសិក្សានៅប្រទេសបារាំង។

ការអប់រំឧត្តមសិក្សាគឺជាការបណ្តុះបណ្តាលធនធានមនុស្សកម្រិតខ្ពស់ ដែលមានឯកទេស ឬ ជំនាញច្បាស់លាស់ និង មានសមត្ថភាពដើម្បីចូលរួមអភិវឌ្ឍប្រទេសជាតិឱ្យបានរីកចម្រើនថែមទៀត។ ការរៀបចំសង្គមមួយឱ្យមានភាពជឿនលឿន រឹងមាំ និង មាននិរន្តរភាពត្រូវពឹងផ្អែកទៅលើកត្តាធនធានមនុស្សប្រកបដោយសមត្ថភាព និង សីលធម៌តាំងពីកម្រិតបឋមរហូតដល់ឧត្តមសិក្សា។ ជានិច្ចកាលយើងទាំងអស់គ្នាត្រូវបន្តការគាំទ្រផ្នែកផ្លូវចិត្ត ព្រមទាំងជួយបង្កលក្ខណៈ និង ផ្តល់លទ្ធភាពដល់និស្សិតក្រីក្រ ដែលមិនមានឱកាសបន្តការសិក្សារបស់ពួកគេនៅកម្រិតឧត្តមសិក្សា។ម្យ៉ាងទៀត ដើម្បីទទួលបាននូវចំណេះដឹងថ្មីៗមកជួយអភិវឌ្ឍប្រទេសជាតិនោះ យើងត្រូវបញ្ជូននិស្សិតឱ្យទៅសិក្សានៅបរទេស ជាពិសេសទៅសិក្សាចាប់យកជំនាញដែលឆ្លើយតបទៅនឹងតម្រូវការចំពោះមុខ និង ទៅថ្ងៃអនាគតរបស់កម្ពុជា ដូចជា ផ្នែកបច្ចេកវិទ្យា កសិកម្ម សំណង់ បរិស្ថាន ធនធានរ៉ែ ជាដើម។

គន្ថនិទ្ទេស

ឯកសារដើម

១-រាជកិច្ចពិសេស ចេញផ្សាយ ថ្ងៃទី៣១ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៤៩

២-រាជកិច្ច ចេញផ្សាយ ថ្ងៃទី១៥ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៥៧

៣-រាជកិច្ច ចេញផ្សាយ ថ្ងៃទី១៥ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩៥៨

៤-រាជកិច្ច ចេញផ្សាយ ថ្ងៃទី១០ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៦៤

៥-រាជកិច្ច ចេញផ្សាយ ថ្ងៃទី២០ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៦៥

៦-រាជកិច្ច ចេញផ្សាយ ថ្ងៃទី១៣ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៦៧

ឯកសារស្នាដៃនិពន្ធ

១-រាជបណ្ឌិតសភាកម្ពុជា ***សន្និសីទជាតិស្តីពីការបណ្តុះបណ្តាលធនធានមនុស្សនៅកម្ពុជា តុល្យការ និង ចក្ខុវិស័យ*** ភ្នំពេញ ឆ្នាំ២០០០

២-មជ្ឈមណ្ឌលស្រាវជ្រាវអាស៊ី ***ប្រព័ន្ធអប់រំនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា*** ឆ្នាំ២០១៨

៣-UNESCO, ***Policy Paper for Change and Development in Higher Education*** 1997.

៤-***Cambodia, a country study***, Federal Research Division Library of Congress, Edited by Russell R. Ross, December 1987, Third Edition, 1990.